

УДК 338.45:339.92

Корнелюк Ольга,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

та управління проектами,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

ol-lu@ukr.net

РОЗВИТОК ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТІВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Транскордонне співробітництво в Україні має вже досить тривалу історію, однак його можливості і потенціал використовувались недостатньо. Для цього були різні причини, зокрема недосконалість законодавчої бази, недостатня поінформованість працівників бізнесу, інші обмеження, тому попри прописані пріоритети в Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва, регіональних стратегіях розвитку, наявність значної кількості угод і договорів між місцевими громадами, результати свідчили про недостатній рівень економічної співпраці, яка реалізовувалась здебільшого у великих центрах, залишаючи поза увагою решту регіону; угоди часто носили декларативний характер; більша активність спостерігалась в гуманітарній, культурній сфері, що свідчить про нерівномірність розвитку співробітництва [1; 2; 3]. Ситуація ускладнилась після початку російської агресії у 2014 р. та особливо з початком повномасштабного вторгнення росії у 2022 р., окремі єврорегіони призупинили свою діяльність повністю, функціонування інших ускладнилось. Попри це, очевидна необхідність відновлення економічного зростання, трансформація економічної системи на засадах сталого і безпечного розвитку [4].

Циркулярна економіка стала тим новим підходом до

господарювання, який намагається дати відповідь новим викликам сьогодення. Вона передбачає розумне споживання, екологоефективне та ресурсоефективне виробництво, декарбонізацію, зменшення відходів та їх переробку, продовження життєвого циклу продукту і збереження цінності ресурсів для повторного використання. Все більше країн та окремих компаній здійснюють перехід до кругової економіки на основі інноваційного та екобезпечного розвитку [5].

Для України важливо реалізовувати перехід до циркулярної економіки на всіх рівнях, зокрема державному, регіональному, рівні місцевих громад та підприємств. Такі зміни передбачають інноваційну складову, фінансову підтримку тощо, тому вирішення проблем трансформації вимагають комплексного підходу. Українські науковці вважають, що перш ніж поширитися на національний та міжнародний рівень, циркулярна економіка повинна поєднуватися з розвитком регіональної економіки, з окремих населених пунктів поширюватись на територіальну громаду та регіон; оскільки регіони виконують основні обов'язки у ключових секторах циркулярної економіки та є «лабораторіями для інновацій та експериментів» [6]; наголошують на необхідності розробки не лише державних, а й регіональних програм з урахуванням потреб циркулярної економіки [7].

Прикордонні регіони, які межують з країнами ЄС, мають додаткові можливості стимулювання циркулярного розвитку за допомогою інструментів транскордонного співробітництва. Реалізація стратегічних напрямів активізації транскордонного співробітництва з урахуванням принципів циркулярної економіки дасть змогу вирішити проблемні питання, пов'язані з поліпшенням рівня соціально-економічного розвитку регіону [8].

Імплементация циркулярних принципів часто сповільнюється через нестачу фінансових ресурсів. Проблеми виникають і через недовіру традиційних механізмів фінансування, наприклад проблеми отримання банківських кредитів пов'язані з тим що банки, вважаючи циркулярні проекти більш ризиковими, надають перевагу звичайним інвестиціям. Для реалізації циркулярних ініціатив варіантом рішення

може бути пошук партнерів для розподілу ризиків та орієнтація на додаткові джерела фінансування [9].

У транскордонній діяльності використовуються різноманітні форми, і зокрема створення спільних підприємств з суб'єктами бізнесу суміжних країн може створити сприятливі умови для циркулярності економіки регіонів. Так, в умовах війни складно говорити про інвестиційну привабливість, однак західні регіони України, що є учасниками транскордонних угруповань, перебувають у відносній віддаленості від зони бойових дій і можуть вважатися безпечнішими. Крім цього, вже зараз необхідно розробляти плани повоєнного відновлення, щоб раціонально використати майбутні інвестиції. Додатковим джерелом фінансування можуть також стати транскордонні програми та проєкти, в тому числі використання можливостей Програм сусідства [10; 11].

Аналізуючи проєкти, реалізовані в Україні за підтримки програм транскордонного співробітництва, слід відзначити, що частина з них спрямована на забезпечення сталого розвитку, зокрема покращення екології, збереження лісів та біорізноманіття, відновлення річкових екосистем [12], проте необхідно працювати над розробкою циркулярних проєктів і бізнес-моделей у виробничій діяльності, використовуючи багатий досвід впровадження циркулярних принципів інших країн [13; 14]. Виділення необхідних фінансових ресурсів є обов'язковою умовою підтримки бізнесу на шляху до циркулярного розвитку. Потрібні значні інвестиції на довгостроковий період, щоб здійснити структурні перетворення в економіці регіонів [15], та впроваджувати кругову економіку в виробництво промислових і споживчих товарів, будівництво, транспортний сектор, харчову промисловість і сферу послуг.

Одним з напрямків повинна стати також інформаційна робота для зміни свідомості виробників у бік реалізації циркулярних бізнес-моделей [7], поширення культури смарт-споживання та поводження з відходами серед населення шляхом проведення спільних науково-практичних конференцій, організації тренінгів, публікації інформаційних матеріалів, робочих візитів на підприємства сусідніх

країн тощо.

Слід поглиблювати регіональний підхід до розвитку циркулярної економіки. Регіони і громади, які внаслідок децентралізації отримали більше повноважень, характеризуються більшою однорідністю та володіють кращим розумінням власних потреб і можливостей. Розвиток циркулярної економіки сприятиме стійкості та сталому розвитку регіону завдяки ресурсоефективності, зменшенню дефіциту ресурсів, підвищенню рівня життя та зростання конкурентоспроможності підприємств і регіону в цілому.

Список використаних джерел:

1. Павліха Н. В., Корнелюк О. А. Аналіз та моделювання транскордонного співробітництва міських поселень регіону. *Economics & Development*. 2019. №1(1). С. 65-75.
2. Інноваційні форми єврорегіонального співробітництва: концептуальні засади та механізми активізації [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Ольга Антонівна Корнелюк, Юлія Віталіївна Петришина. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 214 с.
3. Павліха Н. В., Корнелюк О. А. Активізація транскордонного співробітництва міських поселень: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 212 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18484>
4. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с..
5. Pavlikha N., Korneliuk O. World experience of circular economy implementation and prospects for Ukraine. *Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis* / scientific editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński. Poznań, 2022. P. 155-168. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22295>
6. Шебанін В. С., Решетілов Г. О., Циркулярна економіка регіону: теоретичний аспект. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2021. Вип. 4. С. 4-13. URL: <https://visnyk.mnau.edu.ua/statti/2021/n112/n112v42021shebanin.pdf>
7. Чуріканова О. Ю. Інноваційні бізнес-моделі циркулярної економіки на регіональному рівні. Вісник Хмельницького національного університету 2020, № 4. Том 1. С. 204-208. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp->

<content/uploads/2021/01/40-16.pdf>

8. Павліха Н. В., Корнелюк О. А. Методичні підходи до оцінки розвитку транскордонного співробітництва міських поселень регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. Вип. 25. Ч. 2. С. 45-50.

9. Єднаковська К. Роль інвестицій у циклічній економіці. 2022. URL: <https://icoola.ua/blog/rol-investytsiy-u-tyklichniy-ekonomitsi/>

10. Павліха Н. В., Хомюк Н. Л. Проектний підхід до публічного управління в контексті розвитку сільських територій. *Публічне управління: проблеми та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 7 грудня 2018 р.). Х.: ТОВ «Константа», 2018. С. 505–509.

11. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Управління проектами транскордонного співробітництва: теорія та практика. *Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки: матер. Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, квітень 2018 р.). Тернопіль, С. 53-57.

12. Корнелюк О., Матюшок В. Транскордонні програми та проекти в Україні. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2021. № 2 (10). С. 199-212. DOI : <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-02-199-212>

13. Корнелюк О. Досвід імплементації циркулярних проектів для відновлення економіки України. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2022-07/Zbirnyk_tez_3.pdf#page=38

14. Корнелюк О. А. Інноваційні бізнес-моделі та проекти циркулярної економіки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень: Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.). Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 134 с. С. 125-127.

15. Tsymbaliuk I., Pavlikha N., Barskyi Y., Tihonchuk L., Korneliuk O., Naumenko N., & Kovshun N. (2021). Imbalances Between Revenues and Expenditures of Local Rural Budgets in the Process of Fiscal Decentralization in Ukraine: Assessment and Modelling. *Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development*, 21 (2), 671-683. URL: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_2/Art78.pdf